

COM HEM PARLAT AL POBLE

RAFAEL CAMPALANS

*Editat per la Secretaria de Formació del
Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)
Barcelona, setembre de 1983*

Imprès a CopiArt S.A. - Villarroel 81 - D.L. B-30.443-83

ÍNDEX

	Pàg.
Contra el confusionisme (6-IV-23)	7
Nacionalisme i nacionalisme (1-VIII-23)	13
Socialisme i Federalisme (1-XII-23)	17
La responsabilitat del poble (15-IV-24)	21
El socialisme de Jean Jaurès (29-XI-24)	27
En la mort de Pablo Iglesias (12-XII-25)	29
Un discurs (12-IV-31)	31
Els perills del desencant (23-II-32)	37

NOTA BIOGRÀFICA

Rafael Campalans, que havia iniciat la seva activitat política a les files del republicanisme catalanista, formà part del grup d'intel·lectuals que, en temps de la primera guerra mundial, s'adherí al socialisme a Catalunya. Una adhesió la seva que s'accelerà com a conseqüència del pacte entre el republicanisme catalanista —la U.F.N.R.— i els lerrouxistes; adhesió que fou possible perquè la Federació Catalana del P.S.O.E. incorporà al seu programa el reconeixement de l'especificitat nacional de Catalunya (IV Congrés, 1916).

Rafael Campalans ingressà a la F.C. del P.S.O.E. el 1918. En aquesta època ja era un professional prestigiós, al qual Prat de la Riba havia encomanat l'organització del Servei d'Obres Públiques de la Mancomunitat. Poc després del seu ingrés al Partit Socialista va ser nomenat Director de l'Escola de Treball i aquesta tasca el posà en contacte amb joves quadres tècnics i obrers, per alguns dels quals Campalans fou el pont cap a la militància socialista.

En el debat ideològic i polític que començà després de la crisi de la II Internacional i la revolució russa d'octubre, Campalans, com Serra i Moret, es decantà pels que propugnaven reorientar el socialisme damunt de bases noves, no marxistes, tot i que continuaven reconeixent Marx com una de les fites fonamentals del pensament socialista i del moviment obrer.

Això no obstant, Campalans no fou pròpiament un ideòleg, un teòric, sinó que la seva significació i aportació foren fonamentalment polítiques, molt concretament la seva defensa del caràcter positiu de la llavors anomenada qüestió nacional catalana i, en conseqüència, de la complementarietat entre socialisme i federalisme. Campalans creia que era en el context d'aquesta relació que caldrà situar la reivindicació de Catalunya. Com que aquesta era una posició encara no compartida per tots els seus companys en el moviment socialista, Campalans fou sempre un militant inquiet en la presentació del seu ideari, i fins i tot, a vegades, polèmic.

Després que la campanya per l'establiment d'un règim d'autonomia per Catalunya, el 1919, resultés infructuosa, pel refús del govern i dels partits que dominaven l'escena política espanyola, Campalans, amb Layret, Serra i Moret, Alomar i d'altres, participà en les converses que tractaren de la conveniència d'establir a Catalunya una plataforma

socialista ample, que tingués també com a signe d'identitat la reivindicació d'aquella autonomia. Aquesta idea, que l'any 1920 no prosperà, no seria abandonada totalment. A principis de 1923, Campalans se significà per la seva polèmica pública amb Fabra Ribas, que sostenia la incompatibilitat entre els idearis del socialisme i del catalanisme. El juliol de 1923, encara viva la polèmica, Campalans participà en la fundació de la Unió Socialista de Catalunya. Aquesta organització, concebuda en els termes de les converses de 1920, va comptar inicialment amb el suport d'una part de la Federació Catalana del P.S.O.E. i d'alguns dels seus principals dirigents (Comaposada, Recasens, Mercader), però finalment fou rebutjada per l'executiva que continuaria fins els anys de la segona república.

Campalans mantingué durant els anys de la Dictadura de Primo de Rivera una actitud inequívoca de refús del règim, i com a protesta dimití de la direcció de l'Escola de Treball. Quan l'any 1930, la dictadura entrava en la seva crisi final, Campalans recolzà la convergència entre republicans, socialistes i fins i tot cenetistes, per tal d'articular un front comú a favor del retorn de la democràcia. Amb tot, defensà la independència dels socialistes, declinà l'oferta d'ingressar a Esquerra Republicana de Catalunya, i treballà en la reactivació de la Unió Socialista de Catalunya i la seva constitució definitiva com a partit.

En les eleccions del 12 d'abril de 1931 resultà elegit regidor per Barcelona en les llistes presentades conjuntament per Esquerra Republicana de Catalunya i la Unió Socialista; amb la mateixa fórmula fou elegit el juny de 1931 diputat a les Corts de la República, responsabilitat que mantingué fins a la seva mort. El llarg combat pel socialisme, li valgué el ser escollit per a formar part de la comissió que redactà l'Estatut de Núria, juntament amb Jaume Carner, Pere Coromines, Dencàs, Martí Esteve i Antoni Xirau.

L'any 1933 assistí al procés de reunificació del socialisme català, que portà al congrés d'unificació entre la Federació Catalana del PSOE i la Unió Socialista de Catalunya (juliol de 1933). La reunificació però no fou completa —no hi participà l'Agrupació Socialista de Barcelona— ni definitiva. Això seria un gran llast pel futur immediat del socialisme català; però Campalans morí d'accident a la platja de Torredembarra el 9 de setembre de 1933, quan la superació de les divisions, per la qual havia treballat tant, semblava haver entrat en una via possible.

CONTRA EL CONFUSIONISME

Lletra oberta a l'amic Carles Pi i Sunyer (1)

Estimat amic:

Després de la conversa que tinguérem —i on, ideològicament, ens trobarem tan a prop com sempre— arran de les meves humils paraules als estudiants de Catalunya, no em creia pas que et decidissis a fer-hi cap comentari periodístic. I a fe que em dol de debò, car l'escriure de cara al gros públic ens porta sempre, per damunt de la nostra voluntat conscient, a la valoració generosa dels arguments que millor poden reforçar el nostre personal criteri, i al subratllament pejoratiu dels punts febles que pugui mostrar l'argumentació contrària, la qual cosa duu agermanat l'enutjós perill d'alaferir la delicada ocella interior de l'amor propi.

Encara que no calgui en el cas present, puix massa conec el teu esperit per damunt de tota humana mesquinesa, vull pregar-te que sàpigues perdonar-me, indulgent i magnànim, si la meva negadesa em dugués a caure involuntàriament en el mateix pecat que vull defugir. Poso la teva amistat, noble amic meu, cent voltes per damunt de tots els possibles èxits periodístics.

De mi puc dir-te que sé correspondre cordialment al que et demano. M'acuses de simplista, i per comptes de doldre-me'n, et vull reconèixer que potser tens raó. La meva complexió mental, feta a la trabada i cenyida argumentació de les severes disciplines científiques, es debat esmaperduda enfront de certes subtilitats. Per exemple, si ahir estàvem d'acord en proclamar sofístic l'aforisme famós: "A la Lliga hi cap tothom", no puc capir que ara calgui cantar en tots els tons que tothom càpiga a l'Acció Catalana. En veritat, si els qui, a desgrat de la seva voluntat millor no ho acaben de veure clar, són gent simplista, simplista he de declarar-me.

(1) Publicat a "La Publicitat", el 7 d'abril de 1923

Jo em permeto recordar-te, però, que no fa gaire, i en aquestes mateixes planes, on m'he honorat col·laborant, combatia jo el racionalisme apriorístic de les "idees clares i distintes". Tanmateix, però, si alguna volta, excepcionalment i sortada, s'imposa al nostre esperit una tesi senzilla, no crec que, també apriorísticament i per aquesta sola raó, calgui abandonar-la, seguint la norma que ha fet l'anomenada del detectiu de Mark Twain.

Abans de prosseguir voldria precisar una qüestió objectiva, sobre la qual no cal discussió. No és just dir que la meva opinió ferma que l'ingressar en l'agrupament d'Acció Catalana constitueixi un real perill per a la joventut "esquerrista" —parlo d'aquesta només—, sigui la conclusió darrera i una mica forçada del meu parlament esmentat. El nostre admirat Francesc Pujols diria justament que és l'ànima que l'aguanta.

I bé; deia jo aleshores que si Acció Catalana s'hagués adreçat, com semblava al principi, a constituir una "unió sagrada" dels catalanistes de tots els matisos i de tots els estaments, com una mena d'Unió Catalana modernitzada, o com una altra Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, era evident que tots els catalans de bona voluntat hi hauríem pogut conviure. I encara ens hi hauríem trobat millor si, cercant la major eficàcia catalanista, hagués anat francament a la constitució d'un Directori organitzador del futur Estat Català, pel qual labora el nostre Macià amb la seva abnegació apostòlica.

Però Acció Catalana és avui un partit més en la política de Catalunya. No discuteixo ara una actuació que crec que ha fet una bella obra sanejadora dintre del nacionalisme burgès; constato un fet evident.

I aquí sí que tots els que estimem la gallardia de les actituds franques ens havem de doldre que vulgui fer-se una segona edició, amb esmenes i aditaments, de l'equívoc que tant de temps la "Lliga" s'esforçà a apuntalar i que tan funest ha estat per a la consciència liberal de les darreres promocions ciutadanes.

En l'Editorial del dimecres darrer, eutrapèlic corollari a la bella imatgeria del teu article, se'ns volia convèncer de la manca d'importància que l'estructuració dels agrupaments nacionalistes dels pobles sotmesos sigui feta amb base d'ideologies socials i polítiques, o bé amb base exclusivament nacionalista, dient-nos que solament en les particulars exigències de temps i de lloc s'han de cercar totes les raons de preferència i donant-nos l'exemple d'Irlanda, com a país on els partits han estat generalment formats amb programes exclusivament patriòtics. Accepto,

des d'un punt de vista oportunista, que les circumstàncies de cada època i de cada terra puguin aconsellar l'establiment d'una o altra forma d'estructuració política. És així justament que mentre a Irlanda el fet que fos l'estament popular el dipositari de les essències nacionalistes podia aconsellar la formació d'amples agrupaments amb la sola base separatista, a Catalunya; on —per circumstàncies múltiples i ben albira-dores— el gros nucli nacionalista es troba entre la burgesia i els menes-trals, no hi ha altra estructuració política eficaç que la que sigui feta amb destriament de dretes i esquerres.

El futur, en darrer terme, ens dirà qui està encertat (1). Mentres-tant, el fracàs de l'actuació de fins ara, em dóna la raó a mi. Tinc la plena convicció que si la generació que ens precedí hagués emprès l'orientació que amb els meus companys propugnem, no es donaria ara el cas trist i vergonyós que entre els pobles avançats no quedi ja per resoldre altre plet nacionalista que el nostre. Aviat, si volem trobar “germans d'opressió” per a compadir líricament en una diada patriòtica, els haurem d'anar a cercar amb un llum per algun raconet balcànic o extra-europeu.

Veus? Una altra subtilitat que està per damunt de la meva compren-sió “simplista”. En l'Editorial esmentat, ultra la tesi que tots “els bons nacionalistes” han de militar en les rengleres d'Acció Catalana, hi és expressat el desig generós de què els “altres” assoleixin, per diferents camins, un èxit semblant. ¿I quins seran, sant cristià! aquests *altres* que quedaran hipotèticament a fora després que tots siguem a dins?

I bé; tu dubtes que la permeabilització nacionalista dels nuclis liberals pugui fer-se ràpidament i creus sincerament que l'orientació que heu emprès els bons amics d'Acció Catalana representa una dreuera. Mai no he estat dels que se les prometen dolces, ni he cercat línies de mínim esforç i sé, perfectament, que tenim enfront la tasca més feixuga. Com-prendràs així si m'ha de doldre no veure, presidint el nostre “petit grup inicial”, homes del teu valer i del teu liberalisme. Quant a la bona dreuera per l'assoliment de la llibertat de Catalunya, crec que és la ruta que nosaltres seguim, que no la línia recta és sempre la més curta distància entre dos punts. I veuràs amb això que ni com a “simplista” puc ésser ortodox.

Considero, contràriament, d'una ingenuïtat enternidora creure pos-

(1) Sembla que ja ho ha dit prou clarament

sible l'alliberament del nostre poble sense tenir al costat del nostre moviment i a les rengleres d'avantguarda, les multituds proletàries del camp i de la vida. Mentre aquests amples "agrupaments patriòtics" que ara s'estilen tinguin el caràcter ultraconsevador que fins avui han mostrat, és impossible que la massa popular els esguardi altrament que amb recel i antipatia. Tinc la ferma convicció que o el nacionalisme català prendrà un franc sentit esquerranista i obrerista, o estarà condemnat, com fins ara, a fer la viu-viu. Judico per mi mateix: per la veritable llibertat de Catalunya, el màxim sacrifici; per posar el govern de Catalunya a mans d'una plutocràcia sometenista, res.

Ja sé que tu, que pots mostrar amb orgull l'actuació desinteressada de tota la teva vida exemplar, no ets pas dels qui proclamen les alades "virtuts del bon minyó", que han dut a vells companys nostres de la malaventurada U.F.N.R. a les primeres tinències d'alcaldia de Barcelona, a les presidències de Comissions de la Mancomunitat, als escons del Parlament d'Espanya i fins a les vergonyes de les *poltrones* ministerials. ¡Quina misèria!

Mentrestant, la intel·lectualitat de Catalunya, ultra el cas patològic i singular d'una egolatria desfermada, vegeta en un ambient de covarda hipocresia o de cínic "*je-m'en-fichisme*". Avui, amic meu, i em colpeix l'ànima de fer-ne la pública confessió, hi ha mil qüestions que arreu del món agiten les consciències dels homes, sobre les quals l'escriptor català que cerqui una tribuna per tractar-ne haurà de començar traduint el seu pensament en llengua castellana. La gran premsa catalanista sembla que hagi copiat el seu estatut de la simpàtica agrupació recreativa de dependents dels Rams de Cansaladeria i Similars "El Deliri", en la qual —fora del dogma nacionalista— són interdites les discussions de caràcter social, polític i religiós; és a dir, de tots aquells caires de la inquietud espiritual que més directament donen valor original i humana de la nostra consciència.

Corones la bella prosa del teu article amb una bella imatge: "El nostre confusionisme no vol ésser altre que l'apretada solidaritat dels batallons en marxa". Molt bé! Tant-de-bo que els clarins d'aquest patriòtic estol assenyalin ben aviat l'hora de l'atac darrer; ja ens trobarem aleshores de costat en la cruenta i sagrada confusió de la batalla. Però, aneu amb cura els liberals d'Acció Catalana. No fos cas que tot aquest formidable exèrcit es desviés sense adonar-vos-en i es dirigís a fer una costellada a fora o un clàssic arròs electoral, o bé encara a decorar, amb la

pompa abundant i inútil d'unes banyes de cérvol, la solemne benedicció de la bandera d'un nou Pomell de Joventut.

Consti una altra vegada, que em dol vivament aquesta aparent divergència ideològica que m'obligues de mostrar al públic; encara hauria callat, sense l'Editorial a què m'he referit. No crec que sigui moment oportú, ni és tasca a la qual jo sabés prestar-me, emprendre polèmiques, entre catalanistes, del to de la que semblaria iniciar-se. Tant els meus il·lustres i admirats amics d'Acció Catalana —l'absoluta bona fe dels quals tothom reconeix— com els companys que jo segueixo, tenim altres tasques més urgents.

En la conferència que has honorat amb el teu comentari, jo em limitava a demanar que fos donat a Acció Catalana el que a Acció Catalana pertoca, i que a nosaltres se'ns donés el que és nostre: el cor generós i l'ànima rebel de les joventuts liberals.

Cordialment t'estreny la mà el teu devotíssim,
R. Campalans

Ciutat, 6 abril 1923

NACIONALISME I NACIONALISME

Un confusionisme perillós (1)

Ha estat costum, a casa nostra, confondre en una mateixa paraula, *nacionalisme*, l'expressió de dues idees ben diferents. D'una banda, la clàssica doctrina política nacionalista —essencialment tradicionalista, imperialista i xenòfoba—, i d'altra banda el moviment reivindicador dels drets de les nacionalitats sotmeses. Com és ben clar, res no tenen a veure les dues nocions que, pels homes d'esperit liberal, són, a més, oposades i antagòniques.

El que és més picant és que els causants directes d'aquest confusionisme, que tants mals ha produït a la causa alliberadora de Catalunya, tancant-li les portes de la universalització, fossin justament uns quants homes curts de vista de la vella "Esquerra catalana". Tractant d'evitar que, dient-se *catalanistes*, la massa obrera els confongués amb el tipus de la *ceba*, satiritzat per en "Doys" des de *La Publicidad*, i popularitzat per *L'Esquella* d'aleshores —una barretina, una falç, uns rosaris i uns escapularis— anaren substituint l'adjectivació primitiva per la de *nacionalistes*, amb la qual cosa no veien que eixien del foc per caure a les brases.

És curiós d'observar, tot passant, que des de que la nació catalana ha reprès consciència d'ella mateixa en l'esperit dels seus homes d'estudi, hi hagi hagut sempre a Catalunya qui —per raons "metàliques" ben albiradores o per altres causes no menys tèrboles— hagi tingut cura, en nom d'eixorcs revolucionarismes verbalistes, d'aixecar una muralla de malentesos entre els intel·lectuals i els proletaris, ofegant així la naixença de l'únic esperit constructivament revolucionari possible (que mai cap unió de dues forces fóra tan perillosa com aquesta), pel manteniment del règim retardatari i infra-europeu de l'Estat espanyol i la perpetuació de la vella política corcada i clivellada per totes bandes.

(1) De "La Tralla", 1 d'agost de 1923.

Avui, que per l'obra funesta dels directors més conspicus del moviment català, la situació de Catalunya no té cap parió entre els pobles europeus —que, per vergonya nostra, ja només a l'Àfrica i a l'Àsia queden per resoldre plets d'emancipació nacional com el nostre— el confusióisme que origina l'emprar el mot *nacionalista*, és més perillós que mai.

Agafeu la premsa liberal de tot Europa i arreu veureu sorgir el mot amb la seva funesta significació.

Qui són a França el qui s'apleguen sota la bandera del Nacionalime? Ahir, els perseguïdors d'En Dreifus; avui, els *camelots du Roi*, els energúmens florits de l'*Action Française*...

A la Itàlia d'ahir, els qui mataren a Carlo Cafiero; a la d'avui, els ferotges assassins de Campagnoli, els victimaris i carcellers de les farcides ergàstules, els titelles èpics del feixisme...

I a Alemanya, qui són? Els occidors de Liebknecht i de Rosa Luxemburg, els qui apedregaven a l'Einstein, els qui vessaven la sang de Rathenau, els perseguïdors de l'Harden, l'"Orgesch", la reacció, la xenofòbia...

Difícilment, la generalitat dels esquerrans que encara s'anomenen *nacionalistes*, podran capir l'obstacle formidable que la subsistència de la dita adjectivació constitueix pel triomf de llurs ideals. Solament els qui des del camp liberal treballen en l'obra fecunda de difondre el coneixement de llurs problemes entre els nuclis germans de l'estranger, saben com és feixuga la tasca d'esvair els recels i prejudicis que concita el sentit pejoratiu amb què ells entenen el mot *nacionalisme*.

En respondre un dia a una pregunta d'Einstein, dient-li que militava en el camp socialista-nacionalista, esguardant-me meravellat i perplex amb els seus clars ulls d'infant, va dir-me, somrient: "*Das passt nicht zusammen!* (Això no lliga). No ho puc capir!".

Vaig ferme càrrec de la seva perplexitat i no vaig intentar convenir-lo amb arguments verbals. Al cap de cinc dies de conuiu amb nosaltres i de copsar amb la seva perceptibilitat agudíssima els matisos més subtils i fràgils de la vida catalana, va dir-me el savi seriosament, en eixir de visitar la Universitat Industrial: —"Ara comprenc i justifico el vostre paradòxic *socialisme-nacionalista*. Però això no és el *nacionalisme* veritable! Si em voleu creure, prescindiu d'aquest nom funest...".

Ara de poc, el meu admirat amic, glòria de França, el savi matemàtic J. Hadamard, acaba d'escriure'm:

“Sí, car amic, tal com us deia en la meua darrera lletra, potser un xic massa sumàriament, el mot *nacionalisme* em xoca sempre i no hi ha res que em permeti aprovar el seu ús, ni fins UNA CAUSA TAN BELLA I TAN JUSTA COM LA VOSTRA. No veieu pas que tot ço que ella té de bell i de just us l’hauria d’interdir?”

“Quin és l’autor dels mals i de les injustícies que us han colpit, sinó el *nacionalisme*? De molts anys ha estic fet a no veure-li engendrar més que tota mena de mal i d’injustícia.

“Vet aquí perquè, com més la vostra causa és bella, més és de doldre que l’hi barregeu...”

I en veritat, com diu l’il.lustre membre de l’Institut, el pitjor enemic nostre és el *nacionalisme*, car l’únic *nacionalisme*, en l’accepció corrent de la paraula, que existeix en terres d’Ibèria és el *nacionalisme* de Castella. Aquest nacionalisme autocràtic i imperialista, del qual deia un dia el company Besteiro que ha mantingut la unitat de l’Estat espanyol “*por el hierro y el fuego de la Santa Hermandad*”. ¿I quina analogia podria haver-hi entre nosaltres, de Catalunya, i els Royo Villanova, nacionalistes d’Espanya?

No vull aportar cap nou testimoni; cap no en podria trobar que pogués tenir el pes dels dos citats. Diàriament, però, amics de totes bandes m’adrecen els mateixos planys.

Felicitem-nos, doncs, companys, del bell gest coratjós d’En Manuel Serra i Moret, bandint d’una vegada la confusa paraula, en sentar magistralment, amb un document històric, la declaració de principis de la “Unió Socialista de Catalunya”, única força capaç d’impulsar la nostra terra pels camins de l’única llibertat veritable.

¿Qué l’amputació serà dolorosa pels febles d’esperit avesats a solidaritzar-s’hi? Què hi farem! Un dia o altre hi havíem d’arribar i millor és avui que demà. Penseu que les paraules no són res per elles mateixes. És la integritat i la puresa dels idelas allò que cal servir intacte.

I vosaltres, els homes d’esquerra que no haveu vingut encara a enfortir les generoses rengleres del Socialisme Català, anomeneu-vos com vulgueu: catalanistes, separatistes, independentistes, *sinnfeiners*... Però deixeu el mot perillós perquè se’l reparteixin els burgesos de la “Lliga” i els doctes definidors de *La Publicitat*, els minyons ardits del “nacionalisme incondicionat”.

Nosaltres, per poder portar dignament el nom de nacionalistes hi havíem de posar masses condicions.

SOCIALISME I FEDERALISME ⁽¹⁾

Socialisme i Federalisme, més aviat que doctrines convergents, han de considerar-se com a doctrines complementàries, per tal com si la primera és normativa per a la vida individual de les nacionalitats dins dels Estats complexos, la segona ens mostra el camí formal per anar-les agermanant dins d'Estats units d'amplitud major cada dia, fins que s'arribi a assolir el magne ideal d'aplegar la humanitat sencera en una gran i única família. Aquesta manera de sentir la doctrina del més alt polític català del segle darrer —del més alt pel seu cor i per la seva intel·ligència— és la que està d'acord amb el pensament democràtic modern.

Acceptant així els socialistes les directrius bàsiques del federalisme, ¿per què s'obstinen debades els federals que es diuen avençats, del camp productor, en la tasca exhauridora de voler infondre un sentit socialista als elements burgesos que integren el federalisme com a partit polític? ¿No veuen que és aquí on rau l'origen de la crisi que travessen? Clarament tenen el lloc assenyalat al costat nostre i una hora o altra hauran de venir-lo a ocupar col·lectivament, tal com individualment han fet homes selectes que avui són ja estimats companys dins la "Unió Socialista".

Hem de desenganyar-nos. Només hi ha una divisió política substantiva: paràsits i productors. D'una banda, l'egoisme conservador —que l'etiqueta federal no pot redimir— dels interessats en què perduri la iniqua "explotació de l'home per l'home", contrària a totes les ètiques i a totes les religions, i de l'altra, la idealitat generosa dels homes de bona voluntat, de l'estament que es vulgui —remarqueu-ho bé—, que aspiren cordialment a l'adveniment de la pau a la terra amb la instauració de la igualtat veritable i de la justícia social.

Federals per sentiment i convicció —i molts de nosaltres fins per origen—, no hem d'amagar, per raons d'oportunisme tàctic que repugnen a la nostra impolítica sinceritat, l'íntima convicció nostra que la

(1) De "Justícia Social", 1 de desembre de 1923

instauració eventual a les terres ibèriques d'una república federal burgesa, fóra un simple episodi, una pura anècdota en el camí ascendent de les humanes reivindicacions. L'ideal permanent i categòric pot trobar-se només en la lliure federació de les repúbliques socials dels diferents pobles de la terra.

El Federalisme, com l'ideal que polaritza avui l'anhel de les joves generacions, són formes polítiques *contipients*, són com àmfores buides —belles àmfores, si voleu— dins les quals, però, cal vessar les perfumades essències espirituals del socialisme alliberador. I és per la valor d'allò que contenen que assoleixen llur plenitud i formen unitats perfectes: un cos continent, escultural argila, i una ànima vivificadora, claror dels Déus.

Així coneixem tots —i no és aquest sortosament el cas dels federals de Catalunya— pobres d'esperit que prenen el federalisme com una simple estructuració administrativa dels pobles, com un celler fosc i endreçat d'àmfores buides, i es rebel·len quan els federals de bo de bo volem omplir l'argila morta d'essències humanes: el costum, la llengua i el fervor socialista d'una ànima nacional plena i perfecta.

Així coneixem tots també pobres d'esperit que, gairebé sempre moguts inconscientment pel prejudici imperialista de la pàtria burgesa, prenen el socialisme com una freda organització casernària de la societat, per endreçar en rígids prestatges un tipus quimèric, inhumà i abstracte d'home cosmopolita —braços, estómac, òrgans genètics—, i es rebel·len quan els socialistes veritables volen dotar aquesta malaventurada criatura primària de totes les superiors diferenciacions concretes, infonent-li un cor arrelat a les sucositats de la terra i un esperit volant per l'atzar sense fites. Aquests pobres d'esperit somnien amb l'extrema igualtat mecànica dels pobles i dels homes, assolible només arrencant-los l'ànima que els aguanta i els dóna valor, sentit i impuls de perfectibilitat. En llur suprema ignorància, mai no s'han donat compte que dos homes iguals, a la manera llur, només comptarien per un, i no veuen que el llur somni monstruós, realitzat en els graons primaris de l'escala zoològica, vol dir l'estàtic automatisme de l'instint, el renunciament a tota possible superació, el pur conservadurisme, la fi de tot progrés. Les abelles, totes iguals, destil·len encara la mateixa mel que en les verges boscúries de l'Himet gustaven els Déus primitius dins les mateixes bresques d'exagonalitat perfecta d'on extreien la cera perfumada els sacerdots de la litúrgia ancestral...

* * *

Entre tràgiques rojors d'incendi i denses boires d'albada, encara una volta rebem aquí la claror d'Orient: Rússia, Rússia...

Esperant la llum pura del migdia, nosaltres laborem ara amb la serena confiança que ens infon creure que si fos viu avui l'apòstol del Federalisme —tan sensible al fluir tumultuós de la vida—, el geni immarcescible de Pi i Margall ens faria costat amb el seu humaníssim Mes-
tratge.

LA RESPONSABILITAT DEL POBLE ⁽¹⁾

Travessem —en mig de la inconsciència de les multituds: futbol i sardanes— unes hores d'excelsionat gravetat i transcendència. D'una banda, cada dia es fan sentir amb intensitat major els efectes de la paralizació de la indústria, i *ens trobem abocats a una crisi econòmica sense precedents*. De l'altra, sota l'actual règim militar, la nostra evolució política es troba en un punt crític —en un moment crucial, podríem dir— el qual, segons sigui la nostra posició en eixir-ne, marcarà per molts anys, en un sentit progressiu o retardatari, el ritme de la nostra vida nacional.

La indústria va paralyzant-se, engruixint-se amb acceleració esfereïdora l'exèrcit dels sense-feina, tràgica corrua d'humans llençats a la fam i a la desesperació. No es tracta, malauradament, de cap maniobra ni de cap *bluff* patronal, sinó de la resultant de múltiples i complexes causes —l'orgia sagnant de la gran guerra i la incapacitat de la plutocràcia industrial, en primer terme— a l'acció de les quals ja és massa tard per a reaccionar amb possibilitats d'èxit. ¡És clar que els patrons exageren! Però no pas en la part que es refereix a la gravetat de la crisi —*probablement major d'allò que ells mateixos suposen*—, sinó respecte a la proporció en què els capitalistes n'hagin de sofrir. Al cap i a la fi, si les coses van mal dades de bo de bo, el "bon burgès" tanca les fàbriques, liquida si convé els seus negocis, i, vivint de les seves rendes, es limita a fruir amb tranquil·litat i bons aliments de les riqueses honradament, o almenys legalment, acumulades amb la suor dels pobres. Els seus planys pel que deixi de guanyar no ens poden commoure. ¿Que li caldrà potser reduir el nombre de les amigues o dels automòbils? Què hi farem! Serà tan trist com vulgui, però no podem plorar.

Però hi ha la possibilitat de l'enfonsament total de l'incipient industrialisme de casa nostra i això té per a nosaltres, els treballadors, destinats en un futur més o menys pròxim a controlar i dirigir els instru-

(1) De "Justícia Social", 15 de març de 1924

ments de producció, una importància extraordinària. Els que aspirem revolucionàriament a l'adveniment del règim socialista —sense condicionar-lo fatalment als llamps i trons dels cataclismes tràgicament espectaculars, només acceptables humanament si no hi ha altre remei— i confiem en la seva democràtica consolidació quan la simple bondat dels seus principis mostri a la generalitat dels ciutadans els horitzons d'indefinida superació d'una vida dignificada i embellida, hem de saber portar a la consciència pública el convenciment d'aquesta veritat: Que som nosaltres, els socialistes de tots els camps, els únics realment interessats en l'expandiment i el progrés de la indústria catalana.

Això, pel que afecta a les futures possibilitats de les doctrines, car la realitat immediata ens mostra una imatge més colpidora: l'espectre de la fam trucant amb la mà descarnada a la porta de la barraca dels pobres.

I hi ha encara —màxima tragèdia humana— l'afrós enduriment de les ànimes humils, amb la sembrada fatal de baixes passions que deixa al seu pas la desesperança, la terrible justificadora dels odis vindicadors... Penseu amb l'horrible calvari inacabable de l'obrer sense feina: l'inútil romiatge de tots els dies recollint un refús a la porta de cada taller i al cancell de cada fàbrica i el retorn amb les mans buides a la miserable llar desvalguda: plors d'infants sense pa, tràgic silenci de la muller, ple de doloroses interrogacions.

I això no ho podran resoldre ni els governants ni els patrons amb cap tractat de comerç, ni amb cap *lok-out*, ni amb cap repressió.

I això no ho resoldrem tampoc nosaltres amb cap lliure canvi, ni amb cap sabotatge, ni amb cap explosió sentimental de negativa ràbia...

Estem fatalment lligats als grans fets econòmics —no ho hem d'oblidar mai— i no ens podem sostreure a la seva acció fins que l'estructura de l'actual societat capitalista no sigui sàvia i generosament canviada.

El nostre deure ens apareix, doncs, ben clarament assenyalat: Tots els instruments de lluita sindicals, cooperativistes, polítics, per a la transformació social, han d'ésser posats en joc pel proletariat amb harmònica simultaneïtat i independència, sense que l'acció de cap d'ells no afebleixi la dels altres. Abandonar-ne qualsevol, per la idolàtrica submissió als dogmes metafísics, és viure amb funesta inconsciència fora del món que trepitgem.

* * *

Altrament, a la fi —immediata o llunyana, ¿què hi fa?— de l'actual període de govern extraconstitucional, caurà damunt del proletariat, de tots els estaments productors, una altra responsabilitat enorme: l'acompliment d'aquella inajornable missió de llibertat, només realitzable envaint les posicions de la burgesia, per a portar l'estructura política de la nostra terra a un pla europeu de capacitat ciutadana que posi definitivament un límit infranquejable al nivell inferior de les regressions possibles, assenyalat amb el respecte intangible a les elementals dignitats humanes.

I és tan apremiant l'imperatiu d'aquesta missió de llibertat que, com assenyalava el nostre Gabriel Alomar, cal que els treballadors, amb un noble abrandament de ciutadania, sapiguem *posar avui el nostre ideari polític per damunt del nostre ideari social*.

EL SOCIALISME DE JEAN JAURÈS (1)

A mesura que el temps passa, de totes les valors de l'apòstol i el màrtir de la causa de la Internacional, és el seu humanisme intel·ligent i cordial allò que el record pietós dels deixebles exalta sobretot en l'auster figura del Mestre. I és que una de les coses que més de mal han fet a l'expandiment de les nostres doctrines alliberadores ha estat aquest socialisme de caserna, sustentat per alguns pobres d'esperit, incapaçs de capir la complexa sucositat de la humana vida superior. Res més allunyat del doctrinarisme encongit dels que redueixen la qüestió social als fets econòmics primaris, que l'espiritualitat profunda de Jean Jaurès.

Pacifista ultrancer i actiu, el seu pacifisme no queia mai en el místic conformisme tolstoïà, ni admetia altra pau que la que permet la vida dels pobles amb plena independència. No admetia altra pau que la pau amb dignitat; aquella dignitat que a voltes cal saber comprar amb el sacrifici de la pròpia sang.

Antimilitarista per principi, estudiava paradòxicament i profunda l'organització del "poble en armes" —en un veritable sometent no prosituït— per salvaguardar la llibertat nacional enfront el perill dels imperialistes estrangers, per a què el proletariat no tingués d'afegir "a la feixuga càrrega de la tirania capitalista, la no menys odiosa i pesada de la tirania forastera", segons les seves mateixes paraules.

Internacionalista fervent, abominava del simplisme retòric de la uniformització universal, com a monstruosa "destrucció de la cultura humana", exaltant la bella harmonia de la humanitat una i diversa.

Oposat aferrissadament al nacionalisme —com a escola política tradicionalista i xenòfoba— proclamava ardidament el principi de les nacionalitats, com estotjadores "del tresor i del geni de l'esperit humà".

Ell, que tot ho sabé comprendre, tot ho sabé perdonar.

En homenatge fervorós a l'alta memòria del Mestre, planyem, doncs, amics, als pobres companys que en aquestes hores d'angoixa no

(1) De "Justícia Social", 26 de juliol de 1924

senten la nostra vexació col·lectiva, i convertint-se *modestament* en definidors del socialisme, fulminen excomunions des d'una sala-i-alcova...

El Socialisme de Jaurès —i el nostre— no té res a veure amb el “socialisme d'aixarop amb sifon” de quatre *lacayos contentos*.

EL CORC DEL NACIONALISME

Algú ha fet retret als homes de la “Unió Socialista de Catalunya” per haver rebutjat en tot moment que se’ls pogués aplicar l’adjectiu de *nacionalistes*. Res hi fa el que algú tracti de limitar el sentit de la paraula *nacionalisme* als nobles moviments de les nacionalitats sotmeses per a reivindicar llurs llibertats. En l’acceptació corrent i general, avui, a Europa, el mot *nacionalisme* significa, per nosaltres —els homes de llibertat i ciutadans del món— una pila de coses lletges.

Però no és solament el mot que cal bandejar —cosa relativament de molt bon fer—. Allò que cal realment és alliberar-se del corc funest del *nacionalisme* que encén els odis i les lluites entre uns i altres pobles i porta als homes a la carrinclona exaltació dels tipismes i localismes més neules, els omple d’estàtica petulància, i —allò que és més greu— els encega i deshumanitza fins al punt de fer-los considerar despectivament la gent d’altres terres, com una mena de rebuig antropomòrfic sobre el qual està justificat el dret de conquesta i la imposició de les normes de vida del *poble superior*. No cal dir que aquest *poble superior*, escollit per la Divina Providència per a l’acompliment de l’obra del progrés i de la civilització, sempre és *el propi poble*, espill de virtuts, temple de saviesa, arca d’heroisme, etc. etc., resum, arquetip i síntesi de la *humanitat superior*. Tot el de fora és *bàrbar*. La terra estrangera és solament un tenebrós soplug de “gent pèrfida”.

Sembla mentida —en aquestes altures de la història— que hi hagin encara homes grans capaços d’encaterinar-se amb aquests infantilismes. I amb tot, el *chauvinisme* i la *xenofòbia* són els dos corcs que amb més facilitat s’arrapen al cor dels homes i els roseguen la puresa sentimental. No caldrà recordar que ni el mateix mestre de les nostres doctrines, Karl Marx, se’n pogué alliberar del tot.

Com un exemple dolorosament colpidor d’això que venim dient, sense la pretensió de descobrir cap Mediterrà, n’hi haurà prou amb transcriure uns quants paràgrafs d’un articlet que hem llegit ara de poc:

“No todo es susceptible de ser traducido al catalán. Por ejemplo, la

naturaleza de Prieto. Prieto es asturiano, y por grandes que sean los esfuerzos que en Barcelona se hagan, nuestro compañero —acertado o desacertado en su dimisión— sigue siendo asturiano, *dato suficiente para tenerle por hombre insobornable y entero*. Si en lugar de haber nacido en Asturias, *Prieto hubiera nacido catalán*, aun siendo de igual potente complexión moral, *hubiera habido necesidad de otras apoyaturas para demostrarlo*. Y no quiere decir esto, hacemos las naturales excepciones en favor de los que las merecen, que todo catalán sea sospechoso, no. DECIMOS SECAMENTE QUE TODOS LOS SOSPECHOSOS SON CATALANES”. (1)

Ens oblidàvem de fer constar que aquestes ratlles de *redacció* no les havem llegit a l'*ABC*, com la generalitat podria creure, sinó en el nostre estimat col·lega *El Socialista*, sense que a hores d'ara hagi aparegut cap rectificació contundent de la lamentabilíssima relliscada. De cap manera podem creure que la dita nota tradueixi el criteri de la redacció ni molt menys la dels homes selectes del socialisme espanyol. Si així no fos, quedarien de cop i volta explicades certes *apoyaturas* que no ens caben al magí.

(1) El fet que les ratlles transcrites siguin d'un home d'alta qualitat espiritual —una de les millors plomes del socialisme castellà— no fa més que reforçar la tesi de l'autor. (Aquest article corresponent a "Justícia Social" del 29 de novembre de 1924, núm. 57, fou suprimit per la censura militar).

EN LA MORT DE PABLO IGLESIAS ⁽¹⁾

Dimecres darrer, després dels llargs sofriments d'una malaltia que ha durat anys, com una flama que s'extingeix poc a poc, s'esvaí la vida del Mestre del socialisme espanyol, en Pablo Iglesias Posse.

Davant la positiva grandesa de la figura que desapareix, no podem en aquests moments fer altra cosa que recordar tan sols allò que amb el venerable *abuelo* ens unia, associant-nos de cor al sentiment dels seus familiars i al piadós homenatge que avui li reten les forces obreres d'Espanya afiliades al P.S.O. i a la "Unión General de Trabajadores".

La vida sencera del noble lluitador, consagrada generosament a l'ideal, és un actiu considerable perquè en el balanç que la història faci de la vida de l'home públic, puguin tenir-hi cap pes les possibles errades de tàctica del socialisme espanyol en aquests temps darrers, quan ja el gran home havia perdut la impetuositat de la seva joventut i el braó dels seus dies de maduresa.

Per la seva austeritat, la figura de Pablo Iglesias es destaca com un astre únic en la política espanyola. El fang que damunt d'ella les ànimes vils volgueren llençar, no aconseguí mai d'esquitxar-lo. Nosaltres coneixem la humilitat de la seva llar i la modèstia de la seva vida admirable, sense cap veleïtat, sense cap feblesa.

Fill del poble i educat com un fill del poble, fou un gran autodidacta. La cultura que ell mateix es sabé donar, representa l'obra d'una voluntat de ferro i d'una tenacitat per damunt de la corrent mesura, a desgrat de què en ell, segurament, el contingut sentimental primava sobre el coneixement científic. Res no té d'estrany, així, per exemple, que amb tot i ésser de cor un enamorat de totes les llibertats humanes, escapessin a la seva comprensió determinats problemes i cap retret podem fer-li per la seva posició davant el fet català.

Amb la mort de Pablo Iglesias no desapareix solament el patriarca del socialisme espanyol, sinó una alta figura de la Internacional obrera. Pel dol universal, nosaltres posem avui a mig pal la bandera roja i les

(1) De "Justícia Social", 12 de desembre de 1925

mans que no trobaren l'encaixada s'allarguen piadosament per deixar un ram de llor damunt la tomba.

UN DISCURS

Com hem parlat al poble, nosaltres ⁽¹⁾

Amics: Ara que som a les acaballes de la campanya electoral, Barcelona sembla que faci la festa grossa de les Falles valencianes. Per tot arreu retronen les traques de les paraules gruixudes —banderes i músiques— i brilla enlaire l'esclat fulgurant dels castells de foc de l'oratória.

Allò que diuen la gent de la dreta no ens interessa. Però ens interessa molt allò que diuen els nostres companys i germans de l'esquerra. El ramell final de llurs focs d'artifici acostuma a ésser, ni més ni menys, que la pròpia Revolució Social. Els homes de la "Unió Socialista de Catalunya" aspirem a parlar amb un altre llenguatge. No volem que els obrers que ens escolten surtin dels nostres mítings engrescats il·lusionats, com una criatura amb una joguina de paper: contents i enganyats. No hem volgut afalagar les vostres il·lusions, ni complaure els vostres egoïsmes, ni satisfer els vostres instints. Hem preferit mil voltes que us enduguéssiu un mal record de nosaltres, si a canvi d'ell sortíeu de les assemblees amb inquietuds noves i amb propòsits de nova actuació.

Cal parlar amb franquesa

Si tots plegats formem la gran família dels treballadors, jo us parlaré amb la sinceritat i la franquesa que devem als nostres familiars.

I jo us dic, amics, que us enganyen —que us enganyen innocentment, perquè ells són els primers enganyats— aquells homes que, a canvi del vostre vot, us prometen la Revolució Social per a demà passat o per a la setmana pròxima. No, amics, amb les eleccions de diumenge no podem anar tan lluny.

No; l'única revolució que tenim a prop —què dic ara—, la revolució que ja estem vivint, la que va començar quan les Juntes de Defensa i

(1) Discurs pronunciat al míting del poble Nou, dos dies abans de la victòria electoral del 12 d'abril de 1931, inserit a "L'Opinió" el dia 11.

s'ha anat consolidant des del 13 de setembre de 1923, és, pura i simplement, la *Revolució Política*.

Però, és que creieu que això és poca cosa?

A Espanya, a Catalunya, a Barcelona, això ho és tot. És treure el poder material de mans de l'oligarquia borbònica i pretoriana i entregar-lo a la suprema sobirania del poble. És treure el poder espiritual de mans del fariseisme jesuític i entregar-lo a la Universitat laica.

És transformar la nostra miserable condició de vassalls d'un monarca feudal i elevar-la a la categoria de ciutadans lliures.

Avui no tenim res, ni podem tenir res. La República ens obrirà el camí de la dignitat i de la cultura per on podrem ascendir gradualment a totes les conquestes, per on podrem assolir la satisfacció de totes les nostres reivindicacions d'homes i de treballadors.

I creieu que això és poca cosa?

La innocència del poble

Jo no comprendria l'eterna innocència del poble si no conegués com conec les dolors i les misèries del poble.

El poble sofreix. Sofreix ara, sofreix de fa segles, ha sofert sempre. A l'Índia era el pària, a l'Egipte l'esclau, a Esparta l'ilota, a l'Europa feudal l'asservit i el vassall. I avui encara, en terres d'Espanya, mantingut en una tal ignorància que ni sap exercitar els seus drets de ciutadania i es limita a aixecar els braços inermes i a remugar paraules gruixudes i, a vegades, a esvalotar pels carrers per acabar fent cap a la presó o al cementiri, és encara això: pària, esclau, ilota, asservit i vassall.

El poble sofreix de sempre. És l'etern malalt crònic. I, com tots els malalts crònics, té una ànima d'infant i vol enganyar-se a si mateix i vol que l'enganyin els altres. I es vol curar tots els mals amb les potingues d'un doctor Pendejas qualsevol o fent-se tirar les cartes per una saludadora o amb aquelles altres panacees que es diuen "Revolució Social", "Acció Directa" o "Dictadura del Proletariat".

Els *xarlatans* de la medicina es fan rics amb la ignorància del poble. Els *xarlatans* de la política també. Els que prediquen l'*apoliticisme* no s'hi fan rics, perquè, ben sovint, són víctimes del propi miratge i són tan innocents i plens de bona fe com el mateix poble que se'ls escolta.

No hi ha píldores, amics, que serveixin per a guarir totes les malal-

ties del cos. Amb prou feines si n'hi ha alguna que serveixi per alleujar-ne una de sola.

Tampoc, en el camp de la vida col·lectiva, no hi ha cap tòpic que serveixi per a guarir totes les misèries de la nostra societat d'avui.

Els visionaris que es deixen enlluernar per aquests noms sonors —banderes i músiques— ho fan, en el fons del fons —i això és una cosa molt humana, però molt lamentable—, per un cert esperit messiànic, d'estàtic conservadurisme, per inèrcia mental, per peresa espiritual. Per la por de lliurar-se a les terribles i magnífiques inquietuds del saber pensar per compte propi, per la por d'esguardar la realitat cara a cara i de comprendre'n totes les seves amargors i les seves misèries. I per llur incapacitat de saber copsar-ne totes les seves heroiques grandeses. I de saber aixecar l'esperit enlaire i, en mig de les negrors de la nit, besllumar a l'infinit la polifònica meravella lluminosa del cel cobert d'estrelles.

No, amics, no hi ha miracles. No hi ha cap recepta, no hi ha cap home, no hi ha cap sindicat, no hi ha cap polític, no hi ha cap Déu que pugui salvar-nos. Carles Marx ho va dir a l'hora històrica d'una vidència profètica: "*L'emancipació dels treballadors té d'ésser obra dels treballadors mateixos*".

Només vosaltres us podeu salvar, amb l'esforç de cada hora, amb la lluita de cada dia, contra l'*opressió de fora* i contra l'*opressió de dintre*. Contra la imbecilitat i contra la ignorància. Amb l'esforç de cada hora per a elevar-vos, per a ennoblir-vos, per a fer-vos dignes de la vostra gran missió històrica de guiar la Humanitat sencera vers una societat millor.

Però, és que ningú de nosaltres no ha vist cap llibre d'història? És que no coneixem tots els fracassos dels intents de Revolució Social del segle passat? És que no recordem la tràgica fi d'aquella enorme il·lusió infantil que fou la *Commune* de París? És que no llegim els diaris? És que no hem vist, en els nostres dies els fracassos dels moviments extremistes de Prússia, de Baviera, d'Hongria i d'Itàlia? És que no sabem quines són, després de catorze anys de revolució, les duríssimes condicions de vida d'aquest heroic i admirable proletariat rus? És que no hem viscut nosaltres mateixos —deixant-hi trossos de la nostra ànima i sang de la nostra sang— un rosari de fracassos? És, en fi, que no hem vist com els nostres germans es podrien en les ergàstules o com eren afusellats pels carrers?

Parlem tots —a tothora i en tota ocasió— de les responsabilitats i vergonyes de la dictadura, i no veiem —infeliços de nosaltres!— que la res-

ponsabilitat i la vergonya més gran recauen sobre nostre, per haver-la aguantada mansament durant tots aquests inacabables anys d'ignomínia.

La tàctica única

Des de que em penso tenir ús de raó, jo només he conegut, en el nostre món obrer, que una sola tàctica. Sempre he vist com es repetia la mateixa lamentable història —com si ens trobéssim en un cinema d'un perdut poblet de muntanya, on sempre projectessin la mateixa pel·lícula i on el gramòfon enrogallat sempre toqués la mateixa placa: una florida d'organització societària, un espetec inacabable de mots llampants i de paraules gruixudes, unes vagues més o menys violentes, una repressió monstruosa, unes nits d'angoixa i de frisança... I, després, uns quants companys assassinats, uns quants més a la presó, uns mítings pidolant l'amnistia, unes subscripcions pels presos... I tornem a començar: iaixò és tot el programa!

“Revolució social”, “Dictadura del Proletariat” i “Acció Directa” són, certament, magnífiques i belles fórmules. Però no són noms màgics que tinguin força taumatúrgica per a curar tots els mals de la societat, sinó accions i tàctiques útils, necessàries i fecundes en un moment donat de la història, en un lloc determinat de la terra i per a una acció concreta i limitada.

Aquests homes que volen guarir-ho tot amb un nom (República, Socialisme, Comunisme, Anarquisme) i volen anorrear els qui no pensen com ells, són equivalents a aquells altres que també volen curar-ho tot amb uns altres noms (Monarquia, Dictadura, Catolicisme, Feixisme) i volen cremar els de l'altra banda amb la “noble” intenció de fer-los guanyar el cel.

No, amics! Donem al Sindicat tot allò que al Sindicat li pertoca, però donem també als treballadors tot allò que a la seva dignitat d'homes correspon. No abandoneu l'acció política a mans dels vostres explotadors.

Si tinguéssim memòria

Ah, si tinguéssim memòria! Recordaríem que en aquells dies que semblava que el poble anava a intervenir definitivament en la cosa pública, els elements sanguinaris de la burgesia varen saber triar les seves víctimes. I la família obrera de Barcelona va viure les hores tràgiques de l'assassinat horrible d'aquells dos homes —únics que aleshores podien salvar-la—, aquells plorats germans nostres que es deien els noms gloriosos de Salvador Seguí i de Francesc Layret. (D'altres n'havien de caure encara, que la sort va estalviar...).

I bé; jo us dic, amb tota la força del meu convenciment, que si aquells homes haguessin viscut i el poble hagués escoltat la seva veu, no hauríem passat el calvari i la vergonya d'aquests anys ignominiosos de Dictadura. ¿És que hem de tornar a començar? ¿És que no sabrem fer allò que cal per impedir-ho? ¿Tan orgullosos podem estar dels nostres èxits que no valgui la pena, mal que sigui sense massa confiança, d'assajar nous camins?

Penseu, amics, que estem lligats a una obra eterna on les ficcions ni les improvisacions no són possibles i que el ritme de la història no pot traspalsar-se simplement pel nostre albir i el nostre caprici.

Penseu, amics, que per arribar la humanitat des de l'edat de la pedra tallada a la societat burgesa nascuda amb la revolució de França, varen tenir de passar més de deu mil anys. ¿Creieu vosaltres que amb una sola centúria serà possible instaurar —de cop i volta— un règim de socialisme integral?

La crisi del desencant

Sempre que es fa via massa de pressa, ve la crisi del desencant. El vell somni cobejat de la *Revolució Social* s'esfuma i s'esvaeix. Allò que ha estat fet amb cent centúries no es pot destruir en tres dies, ni refer en vint-i-quatre hores. Els obrers ho veuen clar: cap home, cap Déu, cap mite podrà salvar-los... Les profundes paraules de Marx ressonen més punyents que mai en el cor adolorit dels homes de bona voluntat: "*L'emancipació dels treballadors té d'ésser obra dels treballadors mateixos*".

I després —beneït recomençament de la història!— ve la reacció salvadora: No, no entrarem demà, com il·lusòriament ens havíem cregut,

en la terra promesa. El Paradís cobejat és lluny, molt lluny encara. Però ens basta la nostra convicció que el nostre regne és *només* d'aquest món, perquè no defallim en la nostra voluntat de conquerir-lo. La ruta és llarga i el camí és dur. No hi fa res; caminem! iAcostem-nos-hi una mica cada dia! Això és el que importa!

I fins aquest renunciament al guany immediat auriola d'un reflexe d'immortalitat l'heroisme dels que lluiten i moren per les belles Utopies inaccessibles. iQuè hi fa que hagin d'ésser els homes de demà els que cullin les roses de l'ensomni, si nosaltres haurem fruit el suprem goig humà de fecundar amb la pròpia sang la terra verge i el magne goig diví d'haver creat la llavor nova!

On anem?

I aleshores, direu, potser, si vosaltres, els socialistes, no ens doneu una recepta que sigui remei per a tots els nostres mals, si no teniu un tòpic, què voleu? On aneu?

Poble treballador de Barcelona: iVolem un alçament ciutadà! iVolem una multitud que camini!

iVolem un poble viu que senti intensament, generosament, fervorosament, tots els neguits espirituals, totes les inquietuds humanes, tots els delits d'una renovació social!

iVolem una caravana d'homes conscients que pateixin fam i set de justícia i de cultura i que vulguin caminar coratjosament vers la terra de promissió!

Amics: anem a la instauració de la República. I anem ara a guanyar, amb les pròpies forces, el govern de la ciutat, per a governar-la, amb el cor ben alt, pel millorament material dels treballadors i pel millorament moral de tots els ciutadans.

Després, amb voluntat i intel·ligència i *amb esperit de sacrifici*, el nostre exèrcit ciutadà podrà aspirar a totes les conquestes. Tindrem tots els camins oberts al davant nostre.

ELS PERILLS DEL DESENCANT

Una veu alerta contra la
demagògia "estatutista" (1)

Vivim avui les hores gràvides que segueixen a la commoció d'un canvi de règim. La turbulència de l'hora augural —la mitja llum d'una albada— tendeix a difumar els contorns i fa que tot se'ns mostri en formes més o menys confuses. Se'ns emporta una torrentada d'esdeveniments. I alguns pobres d'esperit —analfabets o catedràtics—, uns amb la ingenuïtat de la ignorància, altres amb la vanitat del saberut i mentider arúspex, omplen l'aire de gemecs i escarafalls i s'escruxeixen perquè les aigües baixen un xic tèrboles. Enorme descoberta! ¿I com podia ser altrament? Romputs els discs, les aigües baixarien fatalment tèrboles. Però això és l'anècdota. Romputs els discs, les aigües han saltat —vet ací la categoria— i el doll vital flueix immens, abassegador, impetuós, tresor d'energia que sobreïx vers el demà de dignitat i grandesa. Però...

La demagògia d'alguns i la ignorància dels més creà una insensata idea de la República en la ment de les gents senzilles, pobres o riques. En aquestes, sobre els estralls catastròfics del canvi (allò que els seus líders qualificaven elegantment de "salt en el buit"). En aquelles, sobre les possibilitats immediates de la nostra revolució política, en un país devastat i exhaurit per set anys d'insaciable voracitat dictatorial, on tot està per edificar, o, si més no, per a reconstruir.

Aquest desencant ha estat temeràriament aprofitat pels enemics del règim —que són tots els que han vist amenaçats llurs interessos tèrbols o han estat ferits en llurs absurds privilegis— per a llençar-se a la campanya derrotista més vil que s'hagi conegut, que ni l'austeritat immaculada de les figures més excelses de la República ha clos els llavis covards que vomitaven la insídia, ni ha deturat les mans mercenàries que llençaven el llot impur. "Quos Deus vult perdere, dementat prius". I si l'ençegament

(1) Publicat a "La Humanitat" del 23 de febrer de 1932

dels reaccionaris no fos encara major que llur malícia, veurien això que és més clar que la llum: que per a fugir del foc es llencen a les brases. Veurien que, en cas de reeixir, llur desatentada conducta sols podria conduir a aquest resultat: allunyar els obrers dels camins legals de la política per a llençar-los, perduda la il·lusió suprema, a les convulsions caòtiques de l'extremisme anàrquic que ens durien a tots a la ruïna i a la misèria.

Els homes de la U.S.C. venim assenyalant el perill des dels dies de la campanya electoral prerevolucionària. No tota la culpa és de les dretes i la responsabilitat del que passa s'estén també a altres camps. Les masses, aquí com a tot arreu, desgraciadament, s'alimenten d'idees simples. Volen oir frases clares i contundents, promeses de benestar immediat. Aquell que més barata, és a dir, amb el menor sacrifici, els prometi la felicitat (per quimèrica i absurda que sigui la seva promesa), tindrà sempre les màximes probabilitats d'ésser cregut per la majoria inconscient dels pobres que treballen i sofreixen. Sobretot, si sap cridar molt i té la veu forta. El poble pateix de sempre. I com tots els que sofreixen malalties cròniques, desitja ésser enganyat. Confia amb les panacees. Somnia amb el miracle. Adora el mite. Espera el Messies.

I la República, per a les masses incultes, era tot això: panacea, miracle, mite i Messies. No és gens d'estranyar així que tants pobres d'esperit se sentin avui defraudats i desenganyats. No hi ha res tan amarg com el desencant que segueix sempre a l'assoliment d'una il·lusió desmesurada, cobejada massa temps.

I bé; avui sabem ja el tràsbal produït a tota la República pel fatal desencís i coneixem la mesura del dany inferit al patrimoni comú i a la col·lectivitat social. Però a Catalunya poden produir-se encara desencants nous, dels quals poden derivar-se'n mals majors. Estem abocats a l'aprovació del nostre Estatut autonòmic, expressió unànime de la voluntat del poble català i s'imposa una veu sincera a tots els homes que sentin la responsabilitat de l'hora, per tal d'evitar que la satisfacció de la il·lusió suprema no dugui aparellat el suprem desencany. Cal dir, doncs, clarament —si fins ara no s'ha repetit prou— que l'Estatut no és ni pot ésser cap panacea, cap miracle, cap fórmula màgica susceptible de convertir Catalunya, de cop i volta, en la terra de Xauxa i de fer, ploguda del cel, la felicitat dels catalans. Amb el reconeixement de la nostra llibertat col·lectiva, l'Estatut, serà simplement (i orb haurà d'ésser el que no vegi la immensitat de la conquesta) la consagració del trànsit de

la nostra miserable condició de vassalls del Borbó a la suprema categoria de ciutadans lliures d'una República democràtica. Breu: la nostra carta de ciutadania en el món de la cultura i de la civilització, del qual fins ara (a desgrat de la meritíssima contribució de les penyes de l'Ateneu) hem viscut una mica als afores.

S'acosta, doncs, el moment en què ens caldrà mostrar al món allò que Catalunya és capaç de fer al servei del progrés de la humanitat. En què haurem de veure si som o no aptes per a pagar amb el nostre tribut d'investigadors, d'apòstols i de savis el deute que avui tenim contret amb la civilització, dels avantatges materials de la qual ens hem gaudit fins ara en la nostra trista categoria de "poble-xofer". En què haurem de veure fins on arriba la nostra capacitat de sacrifici per a trobar noves formes de vida col·lectiva que ens acostin un xic més cada dia vers aquell nou ordre jurídic i social que la humanitat fretura, amb el noble afany d'oferir-les com a exemple als nostres germans dels altres pobles d'Espanya i de tots els pobles del món.

No, l'Estatut no tindrà cap virtut de sortilegi que pugui concitar cap miracle. L'Estatut ens obrirà la porta del camí de la dignitat, mitjançant el qual, amb el sacrifici i l'esforç de cada u de nosaltres —no pas abans— ens serà possible d'eleva el nivell de vida moral i material de tots els catalans. Com ha estat dit, s'acosta l'hora de la veritat, és cert, pels amics que a Madrid ens han acollit amb paraules cordials, de la sinceritat de les quals no tenim dret a dubtar. Però s'acosta també l'hora de la veritat per a nosaltres, és a dir, l'hora de l'emulació. Cap fórmula, cap home, cap Déu no podrà salvar-nos. Fichte ho digué així a la nació alemanya. Només ens podem salvar nosaltres mateixos, amb la nostra voluntat de superació. I pensem que mai cap nova forma de vida superior no s'ha pogut instaurar entre els homes sense la doble gestació conjunta de la fe i del sacrifici, sense un període d'evolució històrica, "a través d'un llarg malestar".

Amb la repercussió que la crisi universal té en la nostra modesta economia i atès el fet de què amb l'estructura unitària de la República Espanyola, els serveis que es traspassin a la Generalitat no produiran cap estalvi en les despeses de l'organització central (que els catalans haurem de contribuir proporcionalment a mantenir) l'assignació íntegra a la Generalitat d'aquelles partides que l'Estat tingués d'esmerçar a Catalunya en la prestació de dits serveis, no permet cap engrescament excessiu ni pot donar lloc a cap optimisme massa falaguer. El nostre pressupost

global, per a tots els serveis, quedarà segurament molt per dessota, per exemple, de la quantitat que Holanda esmerça únicament pels serveis d'instrucció pública. Cal tenir present que el nostre "standard of life" és molt inferior al de tots els pobles que graviten amb llum pròpia en el món de la cultura. Cal recordar, també, que els anys darrers ens han portat una forta reculada, puix que la majoria dels pobles de Catalunya, des de l'any 1914 cap ençà, no han augmentat gairebé llurs pressupostos municipals. La qual cosa vol dir que llur nivell de vida col·lectiva —ja aleshores de nivell infra-europeu— ha davallat en la mateixa proporció que ho ha fet la capacitat adquisitiva de la unitat monetària. I cal no oblidar, finalment, aquesta veritat elemental: que la civilització i la cultura són delicades essències que s'han de saber pagar a preu alt.

Fa anys que ho deia adreçant-me a la nostra joventut: De poc serveixen en l'hora decisiva de l'actuació els lírics entusiasmes, les efusions cordials, les fórmules grandiloqüents i les belles vaguetats utòpiques. L'hora d'ara és d'una gravetat immensa. No oblidéssim pas que hi ha encara una cosa més gran que el guanyar la llibertat: i és l'ésser digne de conservar-la. Per això és tan plena de sentit la profunda exclamació del savi: "Oh, legislador, no em donis lleis per al poble. Dóna'm un poble per a les lleis".

